

Veďte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Aktuality z oblasti insolvenčního práva - možnost „vytěsnění“ věřitele z insolvenčního řízení

V rámci tohoto článku si představíme aktuální soudní praxi k otázce „vytěsnění“ věřitele z insolvenčního řízení, tedy konkrétně situace, kdy je přihlášená pohledávka věřitele uhrazena třetí osobou, a to se souhlasem dlužníka a proti vůli původního věřitele, a následků takového postupu. Nedávná rozhodnutí insolvenčních soudů dospívají v jednotlivých případech k odlišnému výkladu.

Za „vytěsnění“ věřitele považujeme pro účely tohoto článku situaci, kdy třetí osoba v souladu s § 1936 odst. 1 občanského zákoníku („OZ“) plní za dlužníka (s jeho souhlasem) pohledávku přihlášeného věřitele. Podle § 1936 odst. 2 OZ pak platí, že kdo plní dluh jiného, aniž za dluh ručí a ani jinak dluh nezajistil, může na věřiteli požadovat před splněním nebo při něm, aby mu postoupil svoji pohledávku, a to včetně všech práv s ní souvisejících, včetně zajištění.^[1] Jedná se tak o nucené postoupení pohledávky, tzv. subrogaci smluvní (shodně uvádí komentářová literatura)^[2].

Pokud je taková pohledávka přihláшена do insolvenčního řízení, pak o vstupu nového věřitele do řízení na místo původního věřitele může podle § 18 insolvenčního zákona („InsZ“) rozhodnout jen insolvenční soud na základě návrhu (původního) věřitele, který lze podat pouze na formuláři, jehož náležitosti stanoví prováděcí právní předpis, a po písemném souhlasu nabyvatele jeho pohledávky^[3]. Dispozice s přihlášenou pohledávkou tak zůstává plně v rukou původního přihlášeného věřitele, který je jediný oprávněn takový návrh podat.

Pro případné ukončení účasti věřitele v insolvenčním řízení pak platí, že v případě uspokojení přihlášené pohledávky v průběhu insolvenčního řízení insolvenční soud účast věřitele v řízení ukončí rozhodnutím, pokud přihlášený věřitel nevzal přihlášku bez zbytečného odkladu zpět. Rozhodnutí musí být odůvodněno co do důvodu zániku pohledávky a nejsou proti němu přípustné opravné prostředky^[4]. Věřitel má nicméně právo domáhat se určení, že pohledávka trvá, a to žalobou projednávanou jako incidenční spor^[5].

V nedávné rozhodovací praxi Městského soudu v Praze se objevily dva případy, kde byly následky „vytěsnění“ věřitele posuzovány odlišně.

V případě insolvenčního řízení vedeného u Krajského soudu v Hradci Králové pod sp. zn. KSHK 42 INS 2125 / 2021 (dlužník KARA Trutnov, a.s.) došlo k ukončení účasti věřitele (č. přihlášky P-11) v řízení usnesením podle § 186 odst. 1 InsZ na základě závěru soudu o tom, že pohledávka přihlášeného věřitele zanikla plněním třetí osobou se souhlasem dlužníka právě dle § 1936 odst. 1 OZ.^[6] Dle skutkových zjištění soudu původní věřitel dokonce vrátil platbu odesílateli. Následně mu byla uhrazena znovu, k přeposílání prostředků tedy došlo dvakrát. K ukončení účasti věřitele v řízení tedy došlo, přestože věřitel s úhradou zjevně nesouhlasil. Je podstatné doplnit, že šlo o částku pouhých 500,- Kč.

Se zánikem účasti tohoto věřitele v řízení došlo i k zániku jeho členství v prozatímním věřitelském výboru,^[7] původní návrh byl formulován právě na odvolání z prozatímního věřitelského výboru.

Nový věřitel, který pohledávku za dlužníka uhradil, se následně skutečně stal členem prozatímního věřitelského výboru na místo původního, který tak byl efektivně „vytěsněn“.[\[8\]](#) Jelikož v době výplaty neuběhla lhůta pro přihlašování pohledávek, nebylo vyloučeno, aby se nový věřitel přihlásil do řízení s pohledávkou získanou od „vytěsněného“ věřitele. K ukončení účasti původního věřitele v řízení došlo ještě před přezkumným jednáním.

V případě insolvenčního řízení vedeného u Městského soudu v Praze pod sp. zn. MSPH 59 INS 24899 / 2020 (dlužník Františkovy Lázně SAVOY a.s.) došlo k podobné situaci, jen v mnohem větším měřítku, konkrétně šlo o částku cca 50 milionů Kč.

V tomto případě přihlášený věřitel nabyl své pohledávky původně postoupením od bankovního subjektu, přičemž součástí finanční dokumentace bylo i ujednání o vyloučení účinků § 1936 OZ.[\[9\]](#) Osoba, která provedla úhradu (investor v dlužníkem zamýšlené reorganizaci), se následně domáhala vstupu do insolvenčního řízení na místo původního věřitele, a to vlastním návrhem na změnu v osobě věřitele. Návrh na vstup do řízení byl odmítnut, byť ne (poněkud překvapivě) prostým odkazem na § 18 InsZ a ustálenou judikaturu,[\[10\]](#) která vyžaduje, aby návrh na změnu v osobě věřitele za všech okolností podal věřitel původní, ale zejména odkazem na smluvní vyloučení aplikace § 1936 OZ v úvěrové dokumentaci. Finanční prostředky byly následně původním věřitelem vráceny zpět, čímž bylo podle soudu opět vyloučeno, aby došlo ke změně v osobě věřitele. Případné rozhodování o ukončení účasti věřitele v řízení před přezkumem pohledávek soud označil za předčasné.[\[11\]](#)

Pohledávky tohoto věřitele byly dále popřeny dlužníkem a insolvenčním správcem právě z toho důvodu, že mělo dojít k jejich úhradě. V popěrných úkonech se objevuje argument, že kdyby ze strany původního věřitele došlo k odmítnutí plnění, jednalo by se o zjevně nepoctivé jednání a zneužití práva, které nepožívá právní ochrany, jelikož odmítnutí uspokojení pohledávek přihlášených do insolvenčního řízení údajně postrádá jakoukoli ekonomickou logiku[\[12\]](#).

Autor tohoto článku je názoru, že výše uvedený argument je lichý. Existují zcela racionální ekonomické důvody postupu v insolvenčním řízení, které spočívají v držení pohledávky a nepřijetí plnění od třetího subjektu, zejména pokud je věřitel dostatečně zajištěn. V zahraniční právní praxi je běžné, že majoritní věřitel provede tzv. hostile takeover (nepřátelské převzetí) prostřednictvím své věřitelské pozice[\[13\]](#), v českém prostředí si lze představit například věřitelskou reorganizaci se současným odebráním přednostního práva dlužníka sestavit reorganizační plán[\[14\]](#). I osoba, která přistoupila k výplatě pohledávky, musela přeci mít ekonomický důvod pro úhradu takové částky, kterým nebylo nic jiného než snaha o vstup do klíčové pozice původního věřitele. Je logické, že při „vytěsnění“ se bude vždy jednat pouze o dobře zajištěné či jinak rozhodující pohledávky z pohledu vlivu na insolvenční řízení.

Lze shrnout, že přístup insolvenčních soudů k „vytěsnění“ se liší. Autor tohoto článku se ztotožňuje s názorem, který opakovaně obstál i v ústavním přezkumu, že podat návrh na změnu v osobě přihlášeného věřitele je pouze a výlučně právem (původního) přihlášeného věřitele, plně v souladu s § 18 InsZ. Co se týče případného ukončení účasti „vytěsněného“ věřitele v insolvenčním řízení podle § 186 InsZ, měly by insolvenční soudy vždy pečlivě zjišťovat, zda k úhradě skutečně došlo a jaké je stanovisko přihlášeného věřitele. Autor se kloní k závěru naznačeném ve výše citovaném rozhodnutí Městského soudu v Praze, který vrácení prostředků vyhodnotil tak, že původní věřitel zůstává nadále neuspokojen, pravidlo o nuceném postoupení pohledávky by mělo být v insolvenčním prostředí v tomto směru modifikováno a „vytěsnění“ v takovém případě vyloučeno.

Mgr. Bc. Jan Králíček, LL.M.,
advokát

HAVEL & PARTNERS

ÚSPĚCH SPOJUJE

[HAVEL & PARTNERS s.r.o., advokátní kancelář](#)

Florentinum, recepce A
Na Florenci 2116/15
110 00 Praha 1

Tel.: +420 255 000 111
Fax: +420 255 000 110
e-mail: office@havelpartners.cz

[1] Srov. § 1936 odst. 1 a 2, § 1880 odst. 1, za přiměřeného použití § 1937 odst. 2 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, v podrobnostech viz také komentářová literatura citovaná pod poznámkou č. 2

[2] Petrov, J. a kol Občanský zákoník. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2017, str. 1950:
„Domníváme se, že s ohledem na předlohu komentovaného ustanovení (§ 1422 OZO) jde o nucené postoupení pohledávky, a není tedy potřeba souhlasu či právního jednání věřitele (...) Uvedeným postupem tak dochází k subrogaci obdobně jako v situaci § 1937 “. Obdobně Švestka, J. a kol. V. Občanský zákoník. Komentář. Relativní majetková práva - část 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, § 1936: „Druhý odstavec upravuje případy, kdy za dlužníka plní třetí osoba, aniž za dluh ručí nebo jej jinak zajišťuje, tj. případy, kdy třetí osoba plní dluh formálně i materiálně cizí. Pokud tato osoba plní, může na věřiteli požadovat před splněním nebo při něm, aby ji postoupil svoji pohledávku. Pokud tak učiní, nastává subrogace, hovoří se o tzv. subrogaci smluvní.“

[3] Srov. § 18 odst. 1 zákona č. [182/2006](#) Sb., insolvenční zákon

[4] Srov. § 186 odst. 1 insolvenčního zákona

[5] Srov. § 186 odst. 2 insolvenčního zákona

[6] Viz usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 30. 3. 2021, č. j. KSHK 42 INS 2125/2021-P11-2

[7] Srov. § 63 odst. 1 ve spojení, § 59 odst. 1 insolvenčního zákona

[8] Viz usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 30. 3. 2021, č. j. KSHK 42 INS 2125/2021-B-23

[9] Text ujednání: „Banka není povinna přijmout na úhradu dluhů dlužnice plnění od třetí osoby. Jakékoliv takové plnění poskytnuté bance bez jejího písemného souhlasu jakoukoliv třetí osobou odlišnou od dlužnice (s výjimkou poskytovatelů zajištění, vč. ručitelů přijatých bankou) bude považováno za plnění bez právního důvodu a nebude zakládat žádná práva třetí osoby podle ust. § 1936 ani § 1937 OZ.“

[10] Z odůvodnění usnesení sp. zn. III.ÚS 1083/20 ze dne 3. 11. 2020: „Již v usnesení ze dne 26. 3. 2019 sp. zn. II. ÚS 675/18 upozornil Ústavní soud na to, že podle § 18 insolvenčního zákona „soud rozhodne o vstupu nabyvatele pohledávky do insolvenčního řízení na místo původního věřitele poté, co nastanou v průběhu insolvenčního řízení skutečnosti, s nimiž právní předpisy spojují převod nebo přechod přihlášené pohledávky, přičemž insolvenční soud tak učiní ... na základě návrhu věřitele a po písemném souhlasu nabyvatele jeho pohledávky. Právní doktrína i ustálená judikatura obecných soudů se přitom shodují, že podání návrhu věřitelem je nutnou podmínkou postupu podle § 18 odst. 1 insolvenčního zákona...“ Z hlediska své působnosti se tak § 18 odst. 1 insolvenčního zákona vztahuje (za splnění stanovených podmínek) jak na převod, tak i na přechod přihlášené pohledávky. [...] K podání návrhu na připuštění změny v osobě insolvenčního věřitele je aktivně legitimován pouze věřitel, na jehož místo má jeho právní nástupce vstoupit.“

[11] Viz usnesení Městského soudu v Praze ze dne 8. 4. 2021, č.j. MSPH 59 INS 24899/2020-P12-21

[12] Viz aktualizovaný text popěrných úkonů dlužníka a insolvenčního správce uvedený v dokumentu zveřejněném v insolvenčním rejstříku pod č. MSPH 59 INS 24899/2020-P12-23

[13] Pro zahraniční právní praxi není tato otázka ničím novým, viz např. Athanas, JS. (2000). Using bankruptcy law to implement or combat hostile takeovers of targets in chapter 11. Business Lawyer, The. 55. Str. 593.

[14] Srov. § 339 odst. 3 insolvenčního zákona

Další články:

- [Přičitatelnost jednání třetích osob dlužníkovi pro účely posouzení neúčinnosti: ano nebo ne?](#)
- [Srážka za prodej v insolvenční při ocenění majetkové podstaty](#)
- [Smlouvy o vzájemném plnění v insolvenční - judikaturní závěry](#)
- [Odpovědnost členů statutárního orgánu za nepodání insolvenčního návrhu včas](#)
- [Úmyslně zkracující právní jednání mezi dlužníkem a osobou blízkou](#)
- [Nejvyšší soud ČR: Úhrada úroků ze zápůjčky jako zvýhodňující jednání? Klíčový výklad k § 241 odst. 5 písm. b\) insolvenčního zákona](#)
- [K postavení zajištěného věřitele v insolvenčním řízení](#)
- [K \(ne\)způsobilosti notářského zápisu jako exekučního titulu pro nařízení exekuce prodejem zástavy](#)
- [Promlčení pracovněprávních pohledávek postavených na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou](#)
- [Preventivní restrukturalizace](#)
- [Odpovědnost státu za nesprávný úřední postup exekutora: Je stát skutečně „posledním dlužníkem“?](#)